

Buorre ságajodiheaddji, buorit sáme-parlamentarihkárat!

Lean sámedikki II várreságajodiheaddji Heikki Paltto. Leamašan davviriikkalaš sámesoahpamuša Suoma ráddádallansáttagotti lahttu jagi 2012 rájes.

Davviriikkalaš sámesoahpamuša joatkkaráddádallamat leat bistán jo badjel golbma jagi, bargu álggii giđdat 2011. Ráddádallamiid lea dárkkuhus oazžut lohppii jagi 2016 giđa rádjai.

SPR lea dahkan prinsihppamearrádusa das, ahte sámit ráddádallet oktan álbmogin ráddádallamiin ja sámiid oktasaš oainnuid birra sohppojuvvo SPR:s. Davviriikkalaš sámesoahpamuša joatkkaráddádallamiid áššit leat giedahallon SPR:a stivrras ja áššis lea dollon diibmá maiddá seminára Tromssas. Sámedikki oktasaš oaidnun lea, ahte sámesoahpamuš galggašii čuovvut nu dárkilit go vejolaš jagi 2005 luohpaduvvon hápmosa. Nuppástusaid soahpamuššii galggašii bargat lagamustá riikkaidgaskasaš vuoigatvuoda ovdáneami dihtii.

Sierra sámedikkiin leat iešguđetlágan čoahkkáibijut ráddádallamiin ja maiddá sierralágan sajádagat. Suoma sámedikki ovddasteaddjit leat sámedikki politihkkarat. Ovddasteaddjit leat nuppástuvvan sámediggeválggaid vuodul, danin vuoi buot ovddasteaddjit livčče sámedikki lahtut. Ruotas ovddasteaddjit leat politihkkarat muhto Norggas sámedikki virgeolbmot. Suoma sámediggi ráddádalai ovdalis iežas sajádaga dásseárvosažžan ja ovddasteaddjiin lea hállanvuoigatvuolta sáttagotti čoahkkimiin ja vuoigatvuolta guoddit sierra oainnu beavdegirjjiide. Suoma sámediggi lea maiddá soahpan stáhtain das, ahte soahpamuš ii ratifiserejuvvo almmá sámedikki dohkkeheami haga. Sámediggi oazžu maiddá sierranasdoarjaga stáhtas joatkkaráddádallamiid várás áššedovdiveahki várás. Suoma sámedikkis lea 3 ovddasteaddji, Ruota ja Norgga sámedikkis guokte. Ovdal aitosá joatkkaráddádallamiid guđege riikkas dollojit válmmaštalli ráddádallamat. Suomas válmmaštalli ráddádallamiidda oassálastá sámedikki ja ministerijaid ovddasteaddjiin čohkiidan bargojoavku sihke viiddis joavkku sierra čanasjoavkkuid ovddasteaddjit.

Buot riikkain stáhtain leat golbma ovddasteaddji. Stáhtat doibmet vuorrojagiin jodiheaddjin ja ordnejit čállibálvalusaid. Norgga sámedikki ovddasteaddjiin ii leat hállanvuoigatvuolta juos ii stáhta ovddasteaddji dan mieđit. Vuolggasajit ráddádallamiidda eai leat buorit, juos sierra sámedikkiide ii leat addon dásseárvosaš sajádat stáhta ráddádalliiguin. Suoma sámediggi ráddádalai sajádagas guhká Suoma vuoigatvuhtaministerijain ja oaččui dalle maiddá kritihka joatkkaráddádallamiid álggaheami ájiheamis. Suoma sámediggi geahčai goittotge dehálažžan, ahte das lea dásseárvosaš ja eakti váikkuhanvejolašvuolta joatkkaráddádallamiin. Earálgan meannudeapmi livčče lean soahpamuša vuoigatvuostásaš. Dát lea dasto gávnnavuvvon buorre strategijian.

Maiddá sámedikkiin leat iešguđetlágan sajádagat. Ruota sámedikkis lea virgeoapmahašsajádat ja muhtin osiin dat lea Ruota stáhta vuollásaš. Ruota sámit leat maiddá namuhuvvon álbmogin Ruota vuodđolágas. Suoma ja Norgga vuodđolágain sámiin lea eamiálbmotsajádat. Norgga stáhta lea ratifiseren ILO 169-soahpamuša mii lea buktán Norgga sámediggái lasi resurssaid ja bargguid. Norgga stáhtas ja sámedikkis lea konsulterensoahpamuš sámiid guoski áššiid giedahallamis.

Sámedikkiid ruhtadeapmi ja lánkaásahuslaš sajádat leat sierraláganat sierra stáhtain nugo maiddá juridihkalaš duogáš. Iežas sierragažaldaga dagaha maiddá dat, ahte Suopma ja Ruotta leat EU-riikkat. Soahpamuša ulbmilin lea harmoniseret sámiid guoski lánkaásaheami. Harmoniseren sáhtta šaddat váttisin iešguđetlágan lánkaásahuslaš ja hálddahuslaš árbevieru dihtii. Dehalaš livčče, ahte

sámedikkiid láhkaásahuslaš sajádat livčče nu ovttalágan go vejolaš ja SPR:a sajádat nannejuvvošii láhkaásaheamis, vuoi sáhtášeimmet doaibmat beaktilit sámeálbmoga beales.

Fuopmášan veara lea ahte EU:a vuodđosoahpamuša dahjege ng. Lissabon soahpamuša mielde Suoma, Norgga ja Ruota stáhtain leat sisriikkalaš ja riikkaidgaskasaš vuoigatvuođa vuodul gávdnovaš geatnegasvuođat ja čatnašumit sámiiid ektui. Suopma, Norga ja Ruotta leat čatnasan sámiiid ealáhusaid, giela, kultuvrra ja eallinvuogi seailluheapmái ja ovddideapmái ja gehččet, ahte árbevirolaš sámeekultuvra ja sámeealáhusat leat sorjavaččat luondduealáhusain, nugo boazodoalus, sámiiid árbevirolaš ássanguovlluin. Dan easttekeahttá, mii EO:a vuodđudansoahpamušas mearriduvvo, sámiiide lea vejolaš miedihit oktovuogitvuođaid boazodoaluin bargamii árbevirolaš sámeaguovlluin. Soahpamušas dán vuoigatvuođa lea vejolaš viiddidit guoskat sámiiid earáge oktovuogitvuođaide árbevirolaš sámeealáhusaide olis daid vuostášaš ovdáneami vuhtiiváldima várás.

Davviriikkalaš sámesoahpamuša joatkkaráđđádallamat leat ovdánan hihtásit. Vuosttas jagi áigge lohkkovuvvui ovttas čáda soahpamušhámus. Nuppi jagi lea álggahuvvon soahpamuša artiklaid hábmen. Ovttage artiklas ii leat vel sohppojuvvon, muhto riikkat leat guodđán eavttuid ja nuppástusevttohusaid. Ráđđádallamiin eai leat vel giedahallon albmaláhkai eana- ja čahcevuogitvuođat, vuoigatvuohta luondduriggodagaide eaige sámiiid iešmearridanvuogitvuođaid guoski artiklat. Ráđđádallamat ovdánit nu hihtásit, ahte ballu lea, ahte dat eai válmmaštuvva jagi 2016 giđa rádjai, goas 5 jagi ráđđádallanáigi nohká. Ráđđádallamiid njoahcivuođa lea šállošan maiddái Suoma stáhta. Soahpamuša stuorámus ájjeheadji lea dál Norgga stáhta. Dát lea bohciidahttán stuorra imaštallama nu stáhtaid ovddasteaddjiin go sámedikkisge. Norgga stáhta leamašan guhká ovdamearkan eamiálbmotáššiin ja dat lea ratifiseren ILO 169-soahpamuša. Nappo ráđđádallamiid goahcan orru oalle erenomáš ja eandalitge fuolastuhtti.

Ájáhallan ráđđádallamiin lea hui erenomáš ja váidalahtti maiddái danin, go davviriikkalaš sámesoahpamuš čohkke guovddáš riikkaidgaskasaš soahpamušaid - nugo ILO 169-soahpamuša, siviila- ja politihkalaš vuoigatvuođaid guoski oktasašsoahpamusa, Eurohpa rádi soahpamušaid sihke biodiversitehtasoahpamuša geatnegasvuođaid. Lassin soahpamuš doallá sisttis seammá iešvugiid go ON: id eamiálbmotjulggaštus, man buot davviriikkat leat vuolláičállán almmá eavttuid.

Dál dilli ráđđádallamiin lea dakkár, ahte SPR:a linjján lea, ahte davviriikkalaš sámesoahpamuš galgá čuovvut nu dárkilit go vejolaš áššedovdijoavkku jagi 2005 evttohan hápmosa. Dát hámus lea stáhtaid doaimmas geavadis hilgojuvvon ja buot artiklat háliiduvvojit čállot odđasit. Sámiiid dáfus dilli lea oalle duššástuhtti. Bargu ovdána maiddái nu hihtásit, ahte lea hui eahpesihkkar, ahte soahpamuš ožžojuvvo áigái addon áigemeari olis juos eai ipmašat dáhpáhuva erenomážit Norgga stáhta politihkas.

Suomas sámediggelága ođasmahttima válmmaštallan bargujoavku lea ožžon barggu gárvvisin ja lea luohpadan evttohusa vuoigatvuohtaministerijai. Bargujoavkku evttohus leamašan gulaskuddamiin ja ožžon sámedikki doarjaga muhtin smávva dárkkálmahttinevttohusaiguin. Bargujoavku ii leat sáhttán vuhtiiváldit davviriikkalaš sámesoahpamuša geatnegasvuođaid barggustis, dan sivas maid ovdalis namuhin - ovttage artiklas ii leat gávdnon ovttamielalašvuohta. Sámediggelága lea dárkkuhus oažžut dohkkehuvvot ja fápmui ovdal čuovvovaš sámediggeválggaid jagi 2015 válggaid guoski evttohusaid oasil. Muđui láhka boadášii fápmui odđa sámedikki álggahettiin doaimma jagi 2016. Leage realisttalaš, ahte Suopma ii álgge rievdadit dalán sámediggelága ođasmahttima maŋná sámediggelága davviriikkalaš sámesoahpamuša dihtii.

Muhtin osiin soahpamušhápmosa vejolaččat ferte heivehit Suoma dillái. Okta dakkár lea sihkarit sápmelašmeroštallan. Sápmelašmeroštallan spiehkkaša dál sierra riikkain. Suomas sámedikki doarjun evttohus ođasmahtton sámediggeláhkii sápmelašmeroštallamin lea čuovvovaš:

Sápmelaččain dárkkuhuvvo dán lágas olmmoš, guhte doallá iežas sápmelažžan, dainna eavttuin:

1) ahte son ieš dahje goittotge okta su vanhemiin dahje ádjáin/áhkuin lea sohkaservošis oahppan sámegiela vuosttas giellan; dahje

2) ahte son lea oahppan sohkaservošis sámekultuvrra ja doalahan oktavuoda dasa; dahje

3) ahte goittotge okta su vanhemiin lea merkejuvvon dahje livčče sáhttán dán lága mielde su merket jietnavuoigadahtton olmmožin sámi parlameantta dahje sámedikki válggain.

Dilli lea dakkár, ahte juohke sámediggi galggašii ságastallat gaskaneaset árvvuin ja ulbmiliin das, makkár áššiin háliidit mearridit davviriikkalaš sámesoahpamušas ja main sisriikkalaččat. Das maŋŋá lea vealtameahtton ráđđádallat SPR:s, vuoi lea vejolaš gávdnat sámiid oktasaš ulbmiliid. Ferte muitit, ahte soahpamuš ii oaččo heajudit dál fámus leahkki vuoigatvuodaid ja ahte soahpamuša ulbmil - láchit eavttuid dasa, ahte sámekultuvra sáhtá ovdánit nu, ahte stáhtaid ráját hehttejit sáméálbmoga nu uhcán go vejolaš, sáhtá ollašuvvat.

Lea váidalahtti ahte mu geahčalmas sámesoahpamuša ráđđádallandilis ii bohciidahte olus lohpadu-said. Stáhtat eai oro háliideamen addit sámiide lasi vuoigatvuodaid. Dákkár dilis lea dehalaš, ahte sámit doibmet ovtta beaktilit iežaset vuoigatvuodaid beales. Erenomážit vuordit Norgga sámedikkis oainnuid ja evttohusaid das, mo Norgga stáhta lea vejolaš fidnet searvat soahpamuša joatkaráđđádallamiidda. Suoma sámediggi ja sihkarit buot sáme-parlamentarihkárat dorjot Norgga sámedikki dán figgamušas. SPR dárbbášuvvo ain eanet ja sávan, ahte oazžut ráđđádallamiid linjjá jorgalit. Danin leage hui dehalaš, ahte parlamentarihkáriid konfereansa addá hui nana julggaštusa davviriikkalaš sámesoahpamušas stáhtaide ja sámedikkiide.

Lea maiddái čielggas, ahte go stáhtaid ovddastit virgeolbmot, sis ii leat vealttakeahtta oppa doarvá mandáhta mearridit áššiin ja nuppe dáfus, virgeolbmot leat álot várrugasat ja stáhta bealde. Ráđđádallamiid lihkestuvvama dihtii sámediggi galgá ráđđádallat aktiivvalaččat politihkalaš njunosiiguin ja gáibidit politihkáriid addit virgeolbmuide politihkalaš jodiheami. Nuppiid sániiguin, mii galgat beavttálmahttit doaimma ja váldit ođđa vugiid geavahussii. Dálá doaimmáalle dahká vejolažžan stáhtaid ájáhallama. Mis leat erenomáš vuodustusat doarjjan - nappo riikkaidgaskasaš soahpamušat ja olmmošvuoigatvuohtaorgánaid ávžžuhusat. Berret geavahit daid ja sáméálbmogis ožžojuvvon mandáhta doarjjan.

Vaikke dál hállatge davviriikkalaš sámesoahpamuša dilis eat sáhte vajálduhttit fulkkiid ja ustibiid Ruoššas. Davviriikkalaš sámesoahpamuš lea dehalaš, muhto joba dan dehalut lea doarjut Ruošša sámiid sin bealuštettiin ja ovddidettiin iežaset vuoigatvuodaid. Mii galgat doallat sisriikkalaččat ja riikkaidgaskasaččat ovdan Ruošša eamiálbmogiid vuoigatvuodaid ja gáibidit erenomážit davviriikkaid doarjut Ruošša sámiid sajádaga buorideami ja Ruošša sámiid sámedikki sajádaga dovddasteami Ruošša láchkaásaheamis.

Giitu beroštumis!

Arvoisa puheenjohtaja, arvoisat saamelaisparlamentaarikot!

Olen saamelaiskäräjien II varapuheenjohtaja Heikki Paltto. Olen ollut pohjoismaisen saamelaisso-
pimuksen Suomen neuvotteluvaltuuskunnan jäsen vuodesta 2012 lähtien.

Pohjoismaisen saamelaisso-
pimuksen jatkoneuvottelut ovat kestäneet jo yli kolme vuotta, työ alkoi
keväällä 2011. Neuvottelut on tarkoitus saada päätökseen vuoden 2016 kevääseen mennessä.

Saamelainen parlamentaarinen neuvosto (SPN) on tehnyt periaatepäätöksen siitä, että saamelaiset
neuvottelevat yhtenä kansana neuvotteluissa ja saamelaisten yhteiset kannat sovitaan SPN:ssä. Poh-
joismaisen saamelaisso-
pimuksen jatkoneuvotteluissa käsiteltäviä asioita on käsitelty SPN:n halli-
tuksessa ja asiasta on pidetty viime vuonna myös seminaari Tromsassa. Saamelaiskäräjien yhteinen
näkemys on, että saamelaisso-
pimuksen pitäisi noudattaa mahdollisimman tarkasti vuonna 2005 luo-
vutettua luonnosta. Muutoksia tulisi sopimukseen tehdä lähinnä kansainvälisen oikeuden kehitty-
misenä johtuen.

Eri saamelaiskäräjillä on erilaiset kokoonpanot neuvotteluissa ja myös erilaiset asemat. Suomen
saamelaiskäräjien edustajat ovat saamelaiskäräjien poliitikkoja. Edustajia on vaihdettu saamelaiskä-
räjävaaalien perusteella, jotta kaikki edustajat olisivat saamelaiskäräjien jäseniä. Ruotsissa edustajat
ovat poliitikkoja mutta Norjassa saamelaiskäräjien virkamiehiä. Suomen saamelaiskäräjät neuvotteli
aikoinaan asemansa tasa-arvoiseksi ja edustajilla on puheoikeus valtuuskunnan kokouksissa ja oi-
keus jättää eriävä näkemyksensä pöytäkirjoihin. Suomen saamelaiskäräjät on myös sopinut valtion
kanssa siitä, että sopimusta ei ratifioida ilman saamelaiskäräjien hyväksyntää. Saamelaiskäräjät saa
myös erillistukea valtiolta jatkoneuvotteluja varten asiantuntija-apua varten. Suomen saamelaiskärä-
jillä on 3 edustajaa, Ruotsin ja Norjan saamelaiskäräjillä kaksi. Ennen varsinaisia jatkoneuvotteluja
kussakin valtiossa pidetään valmistelevat neuvottelut. Suomessa valmisteleviin neuvotteluihin osal-
listuu saamelaiskäräjien ja ministeriöiden edustajien muodostama työryhmä sekä laaja ryhmä eri
sidosryhmien edustajia.

Kaikissa maissa valtioilla on kolme edustajaa. Valtiot toimivat vuorovuosin vetovastuussa ja järjes-
tävät sihteeripalvelut. Norjan saamelaiskäräjien edustajilla ei ole puheoikeutta ellei valtion edustaja
sitä suo. Lähtökohdat neuvotteluille eivät ole hyvät, mikäli eri saamelaiskäräjille ei ole annettu tasa-
arvoista asemaa valtiollisten neuvottelijoiden kanssa. Suomen saamelaiskäräjät neuvotteli asemas-
taan pitkään Suomen oikeusministeriön kanssa ja sai siitä myös kritiikkiä aikoinaan osakseen jat-
koneuvottelujen aloittamisen viivytämisestä. Suomen saamelaiskäräjät katsoi kuitenkin tärkeäksi,
että sillä on tasa-arvoinen ja aito vaikuttamismahdollisuus jatkoneuvotteluissa. Muunlainen menet-
tely olisi ollut sopimuksen hengen vastaista. Tämä on osoittautunut hyväksi strategiaksi.

Myös saamelaiskäräjillä on erilaiset asemat. Ruotsin saamelaiskäräjillä on viranomaisasema ja
joiltakin osin se on Ruotsin valtion alainen. Ruotsin saamelaiset ovat myös mainittu kansana Ru-
otsin perustuslaissa. Suomen ja Norjan perustuslaissa saamelaisilla ovat alkuperäiskansa-asema.
Norjan valtio on ratifioinut ILO 169-sopimuksen mikä on tuonut Norjan saamelaiskäräjille lisää
resursseja ja tehtäviä. Norjan valtiolla ja saamelaiskäräjillä on sopimus konsultaatiomenettelystä
saamelaisia koskevien asioiden käsittelyssä.

Saamelaiskäräjien rahoitus ja lainsäädännöllinen asema ovat erilaisia eri valtioissa kuten myös juri-
dinen perinne. Oman erityiskysymyksen aiheuttaa myös se, että Suomi ja Ruotsi ovat EU-maita.
Sopimuksen tavoitteena on harmonisoida saamelaisia koskevaa lainsäädäntöä. Harmonisointi voi
osoittautua vaikeaksi erilaisen lainsäädännöllisen ja hallinnollisen perinteen johdosta. Tärkeää olisi,
että saamelaiskäräjien lainsäädännöllinen asema olisi mahdollisimman yhteneväinen ja saamelaisen
parlamentaarisen neuvoston asema vahvistettaisiin lainsäädännössä, jotta voisimme toimia tehok-
kaasti saamen kansan puolesta.

Huomionarvoista on että EU:n perussopimuksen eli nk. Lissabonin sopimuksen mukaan Suomen, Norjan ja Ruotsin valtioilla on kansallisen ja kansainvälisen oikeuden nojalla olevat velvoitteet ja sitoumukset saamelaisiin nähden. Suomi, Norja ja Ruotsi ovat sitoutuneet saamelaisten elinkeinon, kielen, kulttuurin ja elämäntavan säilyttämiseen ja kehittämiseen ja katsovat, että perinteinen saamelaiskulttuuri ja saamelaiselinkeinot ovat riippuvaisia luontaiselinkeinoista, kuten poronhoidosta, saamelaisten perinteisillä asuinalueilla. Sen estämättä, mitä EY:n perustamis-sopimuksessa määrätään, saamelaisille saadaan myöntää yksinoikeuksia poronhoidon harjoittamiseen perinteisillä saamelaisalueilla. Sopimuksessa tätä oikeutta voidaan laajentaa koskemaan muitakin perinteisiin saamelaiselinkeinoihin liittyviä saamelaisten yksinoikeuksia niiden vastaisen kehityksen huomioon ottamiseksi.

Pohjoismaisen saamelaissopimuksen jatkoneuvottelut ovat edenneet hitaasti. Ensimmäisen vuoden ajan luettiin yhdessä sopimusluonnosta läpi. Toisena vuotena on alettu muotoilla sopimuksen artikloja. Mistään artiklasta ei ole vielä sovittu, vaan valtiot ovat jättäneet varaumia ja muutosehdotuksia. Neuvotteluissa ei ole vielä käsitelty kunnolla maa- ja vesioikeuksia, oikeutta luonnonvaroihin eikä saamelaisten itsemääräämisoikeuksia koskevia artikloja. Neuvottelut etenevät niin hitaasti, että pelkoa on, etteivät ne valmistu vuoden 2016 kevääseen mennessä, jolloin 5 vuoden neuvottelu-aika täyttyy. Neuvottelujen hitautta on tuskastellut myös Suomen valtio. Suurin sopimuksen jarruttaja on tällä hetkellä Norjan valtio. Tämä on herättänyt suurta ihmetystä niin valtioiden edustajissa kuin saamelaiskäräjilläkin. Norjan valtio on ollut pitkään edelläkävijä alkuperäiskansa-asioissa ja se on ratifioinut Ilo 169-sopimuksen. Täten neuvottelujen hidastaminen tuntuu hyvin erikoiselta ja ennen kaikkea huolestuttavalta.

Hidastelu neuvotteluissa on hyvin erikoista ja valitettavaa myös siksi, että pohjoismaisen saamelais-sopimus koko keskeisten kansainvälisten sopimusten - kuten Ilo 169-sopimuksen, kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen, Euroopan neuvoston sopimusten sekä biodiversiteetti-sopimuksen velvoitteita. Lisäksi sopimus pitää sisällään samoja piirteitä kuin YK:n alkuperäiskansajulistus, jonka kaikki pohjoismaat ovat allekirjoittaneet ilman varaumia.

Tällä hetkellä tilanne neuvotteluissa on sellainen, että saamelaisen parlamentaarisen neuvoston linjauksena on, että pohjoismaisen saamelaissopimuksen tulee noudattaa mahdollisen pitkälti asiantuntijatyöryhmän vuonna 2005 esittämää luonnosta. Tämä luonnos on valtioiden toimesta käytännössä hylätty ja kaikki artiklat halutaan kirjoittaa uudelleen. Saamelaisten kannalta tilanne on hyvin turhauttava. Työ etenee myös niin hitaasti, että on hyvin epätodennäköistä, että sopimus saadaan aikaan annetun aikamäärän puitteissa ellei ihmeitä tapahdu erityisesti Norjan valtion politiikassa.

Suomessa saamelaiskäräjälain uudistamista valmistellut työryhmä on saanut työnsä valmiiksi ja on luovuttanut esityksensä oikeusministeriölle. Työryhmän esitys on ollut lausunnolla ja saanut saamelaiskäräjien tuen muutamien pienin tarkennusehdotuksin. Työryhmä ei ole voinut huomioida pohjoismaisen saamelaissopimuksen velvoitteita työssään, koska, kuten aiemmin totesin - yhdestäkään artiklasta ei olla päästy yksimielisyyteen. Saamelaiskäräjälaki on tarkoitus saada hyväksytyksi ja voimaan ennen seuraavia saamelaiskäräjävaaleja vuonna 2015 vaaleja koskevien esitysten osalta. Muuten laki astuisi voimaan uuden saamelaiskäräjien aloittaessa toimintansa vuonna 2016. Onkin realistista, että Suomi ei ryhdy muuttamaan heti saamelaiskäräjälain uudistamisen jälkeen saamelaiskäräjälakia pohjoismaisen saamelaissopimuksen johdosta.

Joiltakin osin sopimusluonnos joutunee mukautumaan Suomen tilanteeseen. Yksi tällainen on varmasti saamelaismääritelmä. Saamelaismääritelmähän poikkeaa nyt eri maissa. Suomessa saamelaiskäräjien tukema esitys uudistettavaan saamelaiskäräjälakiin saamelaismääritelmäksi on seuraavanlainen:

Saamelaisella tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka pitää itseään saamelaisena, edellyttäen:

- 1) että hän itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan tai isovanhemmistaan on sukuyhteisössään oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään; tai
- 2) että hän on omaksunut sukuyhteisössään saamelaiskulttuurin ja ylläpitänyt yhteyttä siihen; tai
- 3) että ainakin yksi hänen vanhemmistaan on merkitty tai olisi voitu tämän lain mukaan merkitä äänioikeutetuksi saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa.

Tilanne on sellainen, että jokaisen saamelaiskäräjien tulisi käydä keskenään arvo- ja tavoitekeskustelua siitä, mistä asioista halutaan päättää pohjoismaisessa saamelaissopimuksessa ja mistä kansallisesti. Tämän jälkeen on välttämätöntä käydä neuvottelua saamelaisessa parlamentarisessa neuvostossa, jotta voidaan löytää saamelaisten yhteiset tavoitteet. On muistettava, että sopimus ei saa heikentää nykyisin voimassa olevia oikeuksia ja että sopimuksen tavoite - luoda edellytykset sille, että saamelaiskulttuuri voi kehittyä siten, että valtioiden rajat häiritsevät saamen kansaa mahdollisimman vähän, voi toteutua.

Valitettavasti katsaukseni saamelaissopimuksen neuvottelutilanteeseen ei ole lupauksia herättävä. Valtiot eivät tunnu haluavan antaa saamelaisille lisää oikeuksia. Tällaisessa tilanteessa on tärkeää, että saamelaiset toimivat yhdessä tehokkaasti omien oikeuksiensa puolesta. Erityisesti odotamme Norjan saamelaiskäräjiltä näkemyksiä ja esityksiä siitä, miten Norjan valtio saadaan sitoutettua sopimuksen jatkoneuvotteluihin. Suomen saamelaiskäräjät ja varmasti kaikki saamelaisparlamentaarikot tukevat Norjan saamelaiskäräjiä tässä pyrkimyksessä. Saamelaista parlamentaarista neuvostoa tarvitaan entistä enemmän ja toivon, että saamme neuvottelujen suunnan käännettyä. Siksi onkin hyvin tärkeää, että parlamentaarikkojen konferenssi antaa hyvin vahvan julistuksen pohjoismaisesta saamelaissopimuksesta valtioille ja saamelaiskäräjille.

On myös selvää, että koska valtioita edustavat virkamiehet, heillä ei ole välttämättä edes riittävästi mandaattia päättää asioista ja toisaalta, virkamiehet ovat aina varovaisia ja valtion puolella. Neuvottelujen onnistumiseksi saamelaiskäräjien on neuvoteltava aktiivisesti poliittisten johtajien kanssa ja vaadittava poliitikkoja antamaan virkamiehilleen poliittista ohjausta. Eli, meidän on tehostettava toimintaamme ja otettava uusia keinoja käyttöön. Nykyinen toimintamalli mahdollistaa valtioiden hidastelun. Meillä on erinomaiset perusteet tukenamme - siis kansainväliset sopimukset ja ihmisoi-keuselinten suositukset. Käyttäkäämme niitä ja saamen kansalta saamaamme mandaattia tukenamme.

Vaikka nyt puhunkin pohjoismaisen saamelaissopimuksen tilanteesta emme voi unohtaa sukulaisi-amme ja ystäviämme Venäjällä. Pohjoismaisen saamelaissopimus on tärkeä, mutta jopa sitä tärkeämpää on tukea Venäjän saamelaisia heidän puolustaessaan ja ajaessaan omia oikeuksiaan. Meidän on pidettävä kansallisesti ja kansainvälisesti esillä Venäjän alkuperäiskansojen oikeudet ja vaadittava erityisesti pohjoismaita tukemaan Venäjän saamelaisten aseman parantamista ja Venäjän saamelaisten saamelaiskäräjien aseman tunnustamista Venäjän lainsäädännössä.

Kiitos mielenkiinnosta!